

מורינו הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

על עזבם את תורת - "שלא בירכו בתורה תחילה" שהתביעה עליהם היתה שלא עסקו בתורה בעמל ובמשא ומתן ולא היו יגיעים בה עיש"ב ומסיים: "ואל זה כיונו בברכה לעסוק בד"ת, ע"כ. דהיינו לעסוק בה בעמל וביגיעה אך בפר"ח השיג ע"ד דאף שחייבים לעסוק בתורה בעמל אך אין לומר זאת בנוסח הברכה וכי נתקנה הברכה רק לת"ח וללומדים בישיבות ומה יהיה עם הבעלי - בתים שאינם עוסקים בתורה בעמל הרי לדידהו תהיה זו ברכה לבטלה אלא מכיון שהוצרכו לתקן ברכה לכל ישראל לכן קבעו לשון ששייכת בכלם "על ד"ת" ועתה אתי שפיר דהט"ז לשיטתו שסובר דלעסוק בד"ת - פירושו לעסוק בעמל במשא ומתן וא"כ גם לא יהא לו עסק משמעו דוקא בדבר הצריך עיון ובשאלות שצריך לדון בהם אך לא מיירי בסידור קידושין גרידא שזה אפשר גם במי שאינו בקי בטיב גו"ק.

חופה תחת כיפת השמים

לענין עשית החופה תחת כיפת השמים, למיטב ידיעתי נהגו כן רק באיזור שרעב ע"פ דברי הרמ"א (אהע"ז סי' ס"א סעי' א'). וכך כתב הרב סעדיה חוזה ז"ל בספר תולדות מהר"ש שבזי שעושים [בשרעב] החופה והקידושין תחת כיפת השמים, וכן שמעתי גם מאחרים. וידוע שבשרעב נהגו בכמה דברים כהרמ"א, ובטעם המנהג כתב הרמ"א (שם) י"א לעשות החופה תחת כיפת השמים לסימן טוב שירבה זרעם ככוכבי השמים [ובדרך בדיחותא אמרו ע"ז שהרפורמים עושים את החופה בתוך בית הכנסת בכדי להדמות לגוים שלא עושים את החופה תחת כיפת השמים, אבל מה עם סימן ברכה? לכן החליטו שיעשו בתקרת בית הכנסת פתח שדרכו יראו את הכוכבים. ולכן החרדים שעושים ממש מתחת כיפת השמים ורואים הרבה כוכבים יש להם הרבה ילדים אבל הרפורמים שרואים רק שני כוכבים יש להם רק ילד אחד או שנים] ואף אנו היינו יכולים לקבל את המנהג הזה, דזהו מנהג טוב, שיהיה סימן ברכה. לולי שיש שאמרו שזה כמו מקדש בשוק, ואיתא בקידושין דרב מנגיד אמאן דמקדש בשוקא, והעיקר משום שזה גורם לחוסר צניעות. לכן למעשה לא יעשו את החופה תחת כיפת השמים וכנהוג עפ"י רוב.

(מתוך שיעורו, נכתב ע"י אחד השומעים)

איתא בגמ' קידושין (דף ו' ע"א ויג' ע"א): "כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהם" - ובשו"ע אהע"ז (סי' מט סעי' ג') הביא גמ' זו להלכה והוסיף שבקל יוכל לטעות ולהתיר את הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל, ע"כ.

והנה לסדר קידושין מי שאינו בקי בטיב גו"ק נחלקו בזה הפוסקים בט"ז סי' רכ"ו ובב"ש שם מקילים בזה ובתשו' שבות יעקוב ח"ג וכנסת יחזקאל סי' מ"ב, ובספר ארץ צבי ותולדות אדם אוסרים בזה ודנים לפסול הקידושין אפי' בדיעבד ולמעשה הדעת נוטה לאסור כדעה שניה ובפרט בזמנינו, אף שיש חששות שאינם קיימים כיום [כגון שיבוא לקדש איסור ערוה ואיסור שניה וכדו' או מעוברת ומינקת חבריו או גו"ח לכהן או גיורת שלא עשו לה גיורין כדין] שהרי הכל מסודר מראש וכבר דנו ע"ז בב"ד והמסדר קידושין אינו מחליט בדינים אלו אם מותרת או אסורה אלא תפקידו רק לערוך חופה מכ"מ נשאר שאר החששות בענין כשרות עידי הקידושין ושראו העדים מסירת הטבעת מידו ובעיות בלשון הקידושין ובמילוי הכתובה (לעיל פרק ג') כדן כפי שעניי ראו ולא זר הרבה כתובות שמילאו אותם מזה עשרות שנים אפי' הנחשבים מומחים מכל העדות שבישראל ומצוי בעו"ה שהם לא כדן - והיום כחמשים אחוז מהכתובות פסולות [וכתובה העשויה בנוסח האשכנזים שכתוב בה דחזי ליכי מדאורייתא לכתחילה ודאי שאין להשתמש בה ואף בדיעבד הריטב"א מצדד לפסול].

והנה הט"ז שמתיר מדייק מלשון מרן "להורות בהם" שדוקא להורות פסקים בדינים אלו אבל לסדר קידושין יכול אף מי שאינו בקי בטיב גו"ק אם ילמד את סדר הקידושין והנישואין והדינים הנצרכים לזה, אך בשו"ת שבות יעקב (שם) סובר דה"ה דלא יסדר קידושין ודייקא נמי לשון הגמ' "לא יהא לו עסק עמהם" דמשמע כל התעסקות בענין הגיטין והקידושין ולא רק כשמתעוררת שאלה שלא יכריע בזה אלא אף עסק של סידור קידושין לא יעשה

וצ"ב מה יענה הט"ז על הוכחת השבוי' מדיוק לשון הגמ', ונראה דהט"ז לשיטתו דהנה בברכות התורה מברכים "אקב"ו וציונו על דברי תורה" - וגירסת האשכנזים "לעסוק בד"ת", ובט"ז או"ח סי' מ"ז ס"ק א' מאריך בדבריו להסביר מאמר חז"ל "על מה אבדה הארץ